

Notitie overgang po – vo nieuwkomers

Inleiding

In diverse (strategische) sessies van het samenwerkingsverband PO LHA en Samenwerkingsverband VO De Langstraat over de toekomstige ondersteuningsplannen is de overgang van po naar vo door deelnemers als belangrijk benoemd. In veel gevallen gaat dit goed, maar er worden ook knelpunten gesignaleerd.

Eén van die knelpunten is de overstap van po naar vo van nieuwkomers. Dan spreken we met name over de leerlingen die net twee jaar of korter dan twee jaar in Nederland zijn en de overstap naar het voortgezet onderwijs moeten maken. Vanuit het veld horen we geluiden over de worsteling bij zowel po als vo om deze leerlingen een passend schooladvies te geven of op het juiste niveau aan te kunnen nemen.

De volgende knelpunten worden genoemd:

- Onvoldoende zicht op onderliggende onderwijsbehoeften (niet zijnde taalondersteuning), waardoor deze leerlingen onvoldoende tot ontwikkeling komen.
- Onvoldoende kennis en expertise in scholen voor po en vo op het gebied van leerlijnen voor nieuwkomers en om een OPP op te stellen voor deze leerlingen.
- Onvoldoende kennis en expertise in scholen voor po om met voldoende vertrouwen een schooladvies voor deze leerlingen op te stellen.
- Onvoldoende kennis en expertise in scholen voor vo om met vertrouwen een nieuwkomer op een passend niveau aan te nemen.
- Geen extra taalondersteuningsmogelijkheden voor nieuwkomers op het vo, zoals dat wel in het po mogelijk is.
- Onvoldoende zicht op financiële middelen die aangewend kunnen worden voor de ondersteuning aan deze leerlingen.

Om deze knelpunten op te lossen is er een werkgroep opgericht bestaande uit deskundigen bevoegd gezag (DBG'ers) van het po, zorgcoördinatoren (zoco's) van het vo, een coördinator nieuwkomers vanuit po, een zoco van het ISK en een afvaardiging van swv PO LHA en swv VO De Langstraat. Zij hebben voorstellen gedaan voor het oplossen van de knelpunten. Deze oplossingen zullen in deze notitie behandeld worden.

Zicht op onderwijsbehoeften (niet zijnde taalondersteuning)

Voor scholen is het vaak een worsteling om goed in kaart te krijgen waar de onderwijsbehoeften voor nieuwkomers uit bestaan. Dat er taalontwikkeling nodig is, is vaak duidelijk. Het is lastiger om te onderscheiden welke ondersteuningsbehoeften daarnaast een rol spelen bij een nieuwkomer. Het is daarom belangrijk om de leerling goed te volgen en planmatig en doelmatig met hem of haar aan de slag te gaan. Dit stelt de school in staat het beginniveau goed vast te stellen en op basis van de ontwikkeling die een leerling laat zien, een inschatting te maken of deze ontwikkeling normaal of afwijkend verloopt. Scholen hebben behoefte aan duidelijke informatie over wat ze van deze leerlingen kunnen verwachten. Het LOWAN (de landelijke organisatie die scholen ondersteunt om het onderwijs aan nieuwkomers vorm te geven) heeft leerlijnen ontwikkeld voor nieuwkomers.

Hierbij wordt onderscheid gemaakt in geletterde nieuwkomers en niet-geletterde nieuwkomers, maar ook tussen aanverwante taalgebieden en niet- aanverwante taalgebieden. Op basis van deze leerlijnen kan de leerpotentie van een leerling in beeld worden gebracht. Gaat de ontwikkeling minder hard dan verwacht, kan dat aanleiding zijn om verder onderzoek te doen. Dit hoeft dus niet standaard bij alle nieuwkomers te gebeuren.

Advies 1: De werkgroep adviseert dat scholen voor po en vo de leerlijnen van LOWAN in gaan zetten om de ontwikkeling van leerlingen te volgen. Aangezien alle nieuwkomers extra ondersteuning krijgen, stelt de werkgroep voor om dit in een standaard OPP vast te leggen. Het LOWAN heeft een dergelijk standaard OPP ontwikkeld, waarvan het OPP van het swv PO LHA een afgeleide is. De werkgroep adviseert dit OPP vanuit het swv over te nemen. Een aantal asielzoekerscentra maakt hier ook gebruik van, wat een voordeel is. De vervolgschool kan hierin eenvoudigweg verder werken als de leerlingen vanuit die AZC's komen.

Advies 2: De werkgroep adviseert de stappen die school kan zetten in het verkennen van de onderwijsbehoeften in een stappenplan weer te geven, zodat duidelijk is wanneer de school welke stappen kan zetten.

Formuleren van een passend schooladvies

Om een passend schooladvies te kunnen geven, moet een po-school zicht hebben op de leerbaarheid van een leerling. Dat kan alleen door de ontwikkeling goed te volgen, het aanbod te plannen en doelgericht te werken. Dat zorgt ervoor dat school in kaart krijgt hoe snel een leerling zich ontwikkelt en welke ondersteuning daarbij nodig is. Het volgen van deze leerlingen gebeurt in een aantal stappen, waarmee ook tijdig ingegrepen kan worden als de ontwikkeling stagneert. Het geeft po-scholen meer handvatten om richting een vo-school te beargumenteren waarom het voor een bepaald schooladvies kiest voor de leerling. Daarnaast helpt het vo-scholen om inzichtelijk te krijgen hoe snel de leerling vorderingen heeft gemaakt en wat dus verwacht mag worden ten aanzien van de cognitieve ontwikkeling.

Advies 3: De werkgroep adviseert om te werken volgens het stappenplan, zoals bijgevoegd bij deze notitie om de leerbaarheid van leerlingen in kaart te brengen, nieuwkomers niet te belasten met onderzoeken als dit niet nodig is en scholen te ondersteunen in het formuleren van een advies.

Ondersteuning van nieuwkomers in het voortgezet onderwijs

Binnen het primair onderwijs hebben scholen en schoolbesturen verschillende initiatieven ontwikkeld om nieuwkomers te ondersteunen. De stappen waarin dit vormgegeven moet worden, staan beschreven in het stappenplan. Dit stappenplan stopt echter op het moment van aanname van de leerling, hoewel er daarna uiteraard ook nog ondersteuning nodig is voor deze leerlingen.

Advies 4: De commissie adviseert om volgend jaar een werkgroep samen te stellen van taalcoördinatoren en/ of zoco's vanuit het voortgezet onderwijs, om gezamenlijk te kijken hoe de ondersteuning van deze leerlingen er praktisch in de school uit kan komen te zien. Er zijn een aantal scholen die hier veel ervaring mee hebben en die andere scholen daarbij via kennisdeling kunnen

ondersteunen. Op basis van afspraken gemaakt in deze groep, kan het stappenplan aangevuld worden.

Ondersteuning van ouders van nieuwkomers in de communicatie

Niet-Nederlandse ouders kennen het Nederlandse onderwijssysteem niet. Des te belangrijker is het om dan goed te kunnen volgen wat er in een adviesgesprek gezegd wordt. Ouders kunnen hierbij op verschillende manieren ondersteund worden:

- Regel een tolk via andere ouders van school of uit de buurt. Je kunt eventueel ook aan ouders zelf vragen of ze iemand mee kunnen nemen die voor hen kan tolken.
- Het is daarbij belangrijk om na te gaan in hoeverre er gevoelige informatie besproken wordt. Vaak spelen er culturele verschillen en leiden ouders gezichtsverlies als hun kinderen niet goed zouden presteren. Op zo'n moment is het verstandiger om een onafhankelijke tolk in te schakelen.
- Via de tolktelefoon kan, tegen betaling, ook een onafhankelijke tolk ingeschakeld worden. Zeker omdat deze tolk niet fysiek bij het gesprek aanwezig is, kan dit voor ouders soms prettiger zijn. Hier is echter een kostenplaatje aan verbonden (via tvcn zo'n €140,- per uur), dus is het goed om kritisch af te wegen wanneer deze tolk wel of niet nodig is.
- Dhr. Jozef Al-Sayad kan ingezet worden als tolk voor het Arabisch. Hij is goedkoper dan de tolktelefoon. Dhr. Al-Sayad kan benaderd worden via nouratolken@gmail.com. Het IKC maakt veel gebruik van zijn diensten en heeft hier goede ervaringen mee.
- Mogelijk kan via Baanbrekers of vluchtelingenwerk een tolk ingeschakeld worden voor dit soort gesprekken.

Financiële middelen die aangewend kunnen worden voor de ondersteuning aan nieuwkomers

Ondersteuning aan nieuwkomers is door het ministerie niet onder passend onderwijs geplaatst, maar loopt via de gemeenten of via bekostiging van het rijk. Het is dus niet mogelijk om hier via de samenwerkingsverbanden bekostiging voor te krijgen.

Bekostiging via het rijk voor het primair onderwijs loopt via de volgende wegen:

- *Gewichtenregeling*
De gewichtenregeling bepaalt hoeveel geld scholen krijgen voor het wegwerken van onderwijsachterstanden. Hoe meer kinderen met een verwachte achterstand, gebaseerd op de sociaal economische situatie van het kind, hoe hoger de achterstandsscore, hoe hoger het bedrag dat scholen krijgen. De achterstandsscore wordt (per 1-1-2019) vastgesteld op basis van het o.a. opleidingsniveau van de ouders van het kind, het land van herkomst van de ouders, de verblijfsduur van de ouders en of de ouders van het kind in de schuldsanering zitten.
- *Nieuwkomersbekostiging*
Er zijn scholen die moeite hebben goed onderwijs te organiseren voor al hun leerlingen omdat zij bijvoorbeeld voor kortere duur onderwijs verzorgen of omdat de leerlingenaantallen sterk fluctueren waardoor zij (een deel van) de bekostiging mislopen. Zij kunnen [bekostiging voor nieuwkomers](#) aanvragen.

Voor deze bekostiging moeten scholen aan een aantal voorwaarden voldoen. Zij moeten op vastgestelde peildata (eerste schooldag, 1 november, 1 februari en 1 mei) minimaal vier leerlingen ingeschreven hebben staan die ouder zijn dan zeven jaar en korter dan één jaar of langer dan één jaar, maar korter dan twee jaar in Nederland zijn. Afhankelijk van de verblijfsduur, krijgt school een bedrag per leerling. Het betreft €9.975,43 per jaar per leerling die korter dan één jaar in Nederland verblijft of € 3.325,- per jaar voor een leerling die langer dan één, maar korter dan twee jaar in Nederland is. Voor scholen die een eerste keer een beroep doen op deze bekostiging kan additioneel eenmalig € 11.939,- worden toegekend. De bekostiging moet per kwartaal opnieuw aangevraagd worden. Meer informatie is te vinden via bovenstaande link.

- *Onderwijsachterstanden*

De gemeenten ontvangen geld voor onderwijsachterstanden. In de gemeente Waalwijk is vanuit het programma Waalwijk Taalrijk ruimte gecreëerd om taalondersteuners tweemaal per week met nieuwkomers te laten werken aan woordenschatuitbreiding. In de gemeente Heusden worden drie locaties in primair onderwijs in samenwerking met het schoolbestuur extra bekostigd om leerlingen op te vangen. Dit heet VoorporTAAL en is bedoeld voor leerlingen tot 6 jaar. Er ligt momenteel een subsidie-aanvraag voor verlenging van dit project bij de gemeente Heusden. De scholen die VoorporTaal aanbieden zijn De Dromenvanger in Heusden, De Duinsprong in Drunen en 't Palet in Vlijmen. Op dit moment loopt er nog een subsidie-aanvraag voor middenporTAAL, zodat ook oudere leerlingen hier gebruik van kunnen maken. In schooljaar 2019-2020 gaat middenporTAAL in ieder geval van start op De Duinsprong.

In de gemeente Altena en Loon op Zand wordt er, net zoals in de gemeente Waalwijk subsidie beschikbaar gesteld voor taalondersteuning aan nieuwkomers. Vanuit de schoolbesturen vindt co-financiering plaats

Voor het voortgezet onderwijs zijn er de volgende mogelijkheden:

- *Nieuwkomersbekostiging*

Op vier peildata wordt aanvullende bekostiging vastgesteld: 1 januari, 1 april, 1 juli en 1 oktober. Scholen kunnen aanvullende bekostiging krijgen voor twee categorieën nieuwkomers:

- Nieuwkomers die bij de school staan ingeschreven en op 1 oktober 2017 nog niet in Nederland waren. Voor deze nieuwkomers geldt dat ze worden uitgezonderd van de bekostiging op basis van de reguliere 1-oktobertelling. Scholen ontvangen voor deze leerlingen 2.834,77 euro per kwartaal per nieuwkomer.
- Nieuwkomers die bij de school staan ingeschreven en op 1 oktober 2017 al wel in Nederland waren, maar op de peildatum korter dan twee jaar in Nederland zijn. Voor deze nieuwkomersleerlingen ontvangt de school circa 6900 euro aan reguliere bekostiging, naast 1025 euro per nieuwkomer per kwartaal tot het moment dat de leerling twee jaar in Nederland is.

Let op: vanaf 1 april 2019 hoeven scholen niet zelf meer de aanvullende bekostiging voor onderwijs aan nieuwkomers aan te vragen. Vanaf die datum wordt de bekostiging automatisch verstrekt via DUO.

- *Eenmalige opstartbekostiging*

Naast de nieuwkomersbekostiging kunnen scholen een eenmalige opstartbekostiging van 16.000 euro ontvangen voor voorbereidend werk. Voorwaarde hiervoor is dat ze op de peildatum nieuwkomersbekostiging krijgen voor minimaal tien nieuwkomers. Deze opstartbekostiging moet de school aanvragen bij DUO. Hierbij is ook een verklaring van de gemeente nodig dat de opstartbekostiging nog niet eerder is ontvangen.

- *ISK*
De ISK, Internationale Schakelklas, biedt onderwijs aan leerlingen van 11-18 jaar die de Nederlandse taal niet of onvoldoende beheersen om succesvol te zijn op het regulier voortgezet onderwijs. Het gaat over het algemeen om jongeren die nog geen twee jaar in Nederland zijn.
- *Ondersteuning vanuit de gemeente*
Voor de gemeente Waalwijk en Loon op Zand zoeken taalondersteuners waar nodig geacht samen met de ontvangende school voor VO naar vrijwilligers die de nieuwkomer verder ondersteunen. Verder is er geen financiële ondersteuning anders dan het ISK.

Monitoring

Interventies hebben tijd nodig om geïmplementeerd te worden in de school en daarom zijn er pas later resultaten merkbaar. In schooljaar 2019-2020 worden de afspraken zoals gemaakt in het stappenplan door de scholen uitgevoerd. Pas in 2020-2021 kunnen daarvan pas resultaten merkbaar zijn, echter zal dit nog beperkt zijn. Er is een langere periode nodig om goed na te kunnen gaan of de afspraken, zoals voorgesteld door de werkgroep, voldoende opleveren.

Advies 5: De werkgroep adviseert om in de groep taalcoördinatoren/ zorgcoördinatoren jaarlijks na te gaan of

- het stappenplan vanuit het po meer inzicht levert in de onderwijsbehoeften van deze leerlingen,
- er een beter schooladvies gegeven wordt en de vo-scholen beter in kunnen schatten of de leerling op het aangemelde niveau een diploma kan behalen en of
- de vo-scholen de juiste ondersteuning aan nieuwkomers kunnen leveren.

Vanuit het po kan via de DBG'ers gemonitord worden of de gemaakte afspraken werkbaar blijven en of de po-scholen ervaren dat leerlingen eerder aangenomen worden op het door hun gegeven schooladvies.

Alle adviezen op een rij

Om een kort overzicht te hebben, zetten we hier nog alle adviezen op een rij:

Advies 1: De werkgroep adviseert dat scholen voor po en vo de leerlijnen van LOWAN in gaan zetten om de ontwikkeling van leerlingen te volgen. Aangezien alle nieuwkomers extra ondersteuning krijgen, stelt de werkgroep voor om dit in een standaard OPP vast te leggen. Het LOWAN heeft een dergelijk standaard OPP ontwikkeld, waarvan het OPP van het swv PO LHA een afgeleide is. De werkgroep adviseert dit OPP vanuit het swv over te nemen. Een aantal asielzoekerscentra maakt hier

ook gebruik van, wat een voordeel is. De vervolgschool kan hierin eenvoudigweg verder werken als de leerlingen vanuit die AZC's komen.

Advies 2: De werkgroep adviseert de stappen die school kan zetten in het verkennen van de onderwijsbehoeften in een stappenplan weer te geven, zodat duidelijk is wanneer de school welke stappen kan zetten.

Advies 3: De werkgroep adviseert om te werken volgens het stappenplan, zoals bijgevoegd bij deze notitie om de leerbaarheid van leerlingen in kaart te brengen, nieuwkomers niet te belasten met onderzoeken als dit niet nodig is en scholen te ondersteunen in het formuleren van een advies.

Advies 4: De commissie adviseert om volgend jaar een werkgroep samen te stellen van taalcoördinatoren en/ of zoco's vanuit het voortgezet onderwijs, om gezamenlijk te kijken hoe de ondersteuning van deze leerlingen er praktisch in de school uit kan komen te zien. Er zijn een aantal scholen die hier veel ervaring mee hebben en die andere scholen daarbij via kennisdeling kunnen ondersteunen. Op basis van afspraken gemaakt in deze groep, kan het stappenplan aangevuld worden.

Advies 5: De werkgroep adviseert om in de groep taalcoördinatoren/ zorgcoördinatoren jaarlijks na te gaan of

- het stappenplan vanuit het po meer inzicht levert in de onderwijsbehoeften van deze leerlingen,
- er een beter schooladvies gegeven wordt en de vo-scholen beter in kunnen schatten of de leerling op het aangemelde niveau een diploma kan behalen en of
- de vo-scholen de juiste ondersteuning aan nieuwkomers kunnen leveren.

Vanuit het po kan via de DBG'ers gemonitord worden of de gemaakte afspraken werkbaar blijven en of de po-scholen ervaren dat leerlingen eerder aangenomen worden op het door hun gegeven schooladvies.

Bijlage: stappenplan